

ОТЧЕТ НА СЪВЕТА ЗА ЕЛЕКТРОННИ МЕДИИ - БЪЛГАРИЯ
ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЧЛ. 8А ОТ ЗАКОНА
ЗА РАДИОТО И ТЕЛЕВИЗИЯТА
И ЧЛ. 7 ОТ ДИРЕКТИВА (ЕС) 2018/1808
ЗА ПЕРИОДА: януари 2021 г. - декември 2022 г.

NB: относимите групи в Република България са хора с намалено зрение или незрящи/слепи хора, хора с намален слух или глухи хора, и сляпо-глухите хора.

1. Международна и българска правна рамка

1.1. Конвенция за правата на хората с увреждания на Организацията на обединените нации

На 5-ти януари 2011 г. Европейският съюз (ЕС) ратифицира Конвенцията на Организацията на обединените нации (ООН) за правата на хората с увреждания. Целта на конвенцията е да гарантира, че хората с увреждания могат да упражняват правата си в условията на равнопоставеност с всички останали граждани, да насърчава, защитава и гарантира пълноценното и равноправно упражняване на всички права на човека и основни свободи, да способства за зачитане на вътрешно присъщото им човешко достойнство. Това е първият всеобхватен договор за правата на човека, който се ратифицира от ЕС като единно цяло. Конвенцията е подписана от всички 27 държави-членки на ЕС и ратифицирана от 16 от тях. Съгласно Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания в категорията на хората с увреждания се включват лица с трайна физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с останалите.

Достъпност означава недопускането на пречки при използването на обичайните продукти и услуги или премахването на съществуващите пречки. Благодарение на достъпността продуктите и услугите могат да бъдат възприемани, използвани и разбирани от хората с функционални ограничения, включително от хората с увреждания, на равни начала с останалите граждани.

Чл. 9 от Конвенцията за правата на хората с увреждания гарантира достъпността. В този случай релевантността е при достъпност до комуникационна инфраструктура – интернет, информационни и комуникационни системи.

За да дадат възможност на хората с увреждания да живеят самостоятелно и да участват пълноценно във всички аспекти на живота, държавите-страни по конвенцията предприемат подходящи мерки за осигуряване за хората с увреждания на равен достъп до физическата среда на живеене, до транспорта, информацията и комуникациите, включително до информационните и комуникационните системи и технологии и до всички останали удобства и услуги, отворени или предназначени за широката общественост, както в градските, така и в селските райони. Тези мерки, които следва да включват идентифициране и премахване на всякакви пречки и прегради пред достъпността, се отнасят и към: сгради, пътища, транспортни и всякакви други открити и закрити съоръжения, включително училища, жилищни постройки, здравни заведения и работни места; **информационни, комуникационни и други услуги, включително информационни системи и услуги за спешна помощ.**

Съгласно чл. 21 от Конвенцията за правата на хората с увреждания - свобода на изразяване и на мнение, свобода на достъпа до информация, държавите-страни по нея предприемат подходящи мерки за даване възможност на хората с увреждания да

упражняват правото си на свобода на мнението и изразяването, включително свободата да търсят, получават и споделят информация и идеи, наравно с всички останали и с всички останали, като използват предпочитани от тях форми на комуникация.

Това може да се осъществява чрез: предоставяне на информация на хора с увреждания в достъпен за тях формат и посредством технологии, подходящи за различни видове увреждания, съвременно и без допълнителни разходи; възприемане и улесняване на използването на езика на знаците, Брайловата азбука, допълващи и алтернативни способности на комуникация, както и на всякакви други достъпни средства, методи и формати на комуникация, предпочитани от хората с увреждания при тяхното официално общуване; приканване на частните лица, предоставящи услуги на населението, включително чрез интернет, да предоставят информация и услуги на хора с увреждания в достъпен и лесен за ползване формат от хора с увреждания; приканване на средствата за масова комуникация, включително доставчиците на информация по интернет, да направят услугите си достъпни за хора с увреждания; признаване и спомагане за използването на езици на знаците.

Според определенията на Конвенцията комуникацията включва всякакви езици, зрительно представяне на текст, Брайлова азбука, тактилна комуникация, уголемени шрифтове, достъпни мултимедии, както и всякакви писмени, звукови, опростен език, дикторски, допълващи и алтернативни способности, средства и форми на комуникация, включително достъпни информационни и съобщителни технологии, а понятието „език“ включва говоримите и знакови езици, както и всякакви други форми на неговорим език.

България ратифицира Конвенцията със закон, приет от 41-ото Народно събрание, на 26.01.2012 г., в сила е от 21.04.2012 г.

1.2. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2018/1808 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 14 ноември 2018 година за изменение на Директива 2010/13/ЕС за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите членки, отнасящи се до предоставянето на аудиовизуални медийни услуги (Директива за аудиовизуалните медийни услуги), предвид променящите се пазарни условия/ДАВМУ.

В изменената ДАВМУ от 2018 г. чл. 7 бе заменен със следното:

„Член 7 1. Държавите членки гарантират без неоснователно забавяне, че услугите, предоставяни от доставчиците на медийни услуги, попадащи под тяхна юрисдикция, непрекъснато и постепенно стават все по-достъпни за хората с увреждания чрез пропорционални мерки.

2. Държавите членки гарантират, че доставчиците на медийни услуги докладват редовно на националните регулаторни органи или служби относно прилагането на мерките, посочени в параграф 1. До 19 декември 2022 г. и на всеки три години след това държавите членки докладват на Комисията относно прилагането на параграф 1.

3. Държавите членки насърчават доставчиците на медийни услуги да разработят планове за действие относно достъпността във връзка с непрекъснатото и постепенно увеличаване на достъпността на предоставяните от тях услуги за хората с увреждания. Тези планове за действие се съобщават на националните регулаторни органи или служби.

4. Всяка държава членка определя единно, лесно достъпно, включително за хора с увреждания, както и публично достъпно онлайн звено за контакт за предоставяне на информация и получаване на жалби по въпросите, свързани с достъпността, посочени в настоящия член.

5. Държавите членки гарантират, че информацията за извънредни ситуации, включително публичните съобщения и съобщенията при природни бедствия, която се

оповестява на обществеността чрез аудиовизуални медийни услуги, се предоставя по достъпен за хора с увреждания начин.”

1.3. Закон за радиото и телевизията, публикуван в ДВ, бр. 96 от 2001 г., изм. - ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 22.12.2020 г.

В чл. 20, ал. 2 от ЗРТ, при правомощията на регулатора, беше допълнено, че: При осъществяване на своята дейност Съветът за електронни медии упражнява своите правомощия безпристрастно и прозрачно и в съответствие с целите на Директива 2010/13/ЕС, изменена с Директива (ЕС) 2018/1808, като се ръководи от интересите на обществеността, защитава свободата на словото, независимостта на доставчиците на медийни услуги, медийния плурализъм, културното и езиковото многообразие, защитата на потребителите, **достъпността**, недискриминацията, правилното функциониране на вътрешния пазар и насърчаването на лоялна конкуренция.

Чл. 8а, ал. 1 - Доставчиците на медийни услуги гарантират, че съдържанието в техните услуги постепенно става достъпно за хората с увредено зрение или слух. Средствата за постигането на достъпност на съдържанието на аудио-визуални медийни услуги включват, без да се ограничават до жестомимичен превод, субтитри за глухи и хора с увреден слух, субтитри с говор и звуково описание. Доставчиците на радиоуслуги предоставят в срокове и по начини, определени в плановете за действие по ал. 2, т. 1, чрез интернет, мобилни приложения или други технически средства, с които разполагат, програми и предавания, достъпни за хората с увредено зрение или слух.

В следващата алинея 2 на същия член е предвидено ново задължение доставчиците на медийни услуги да предоставят на Съвета за електронни медии:

1. плановете за действие във връзка с непрекъснатото и постепенно увеличаване на достъпността на предоставяните от тях услуги за хората с увреждания за тригодишен период;
2. годишни отчети за напредъка, постигнат по отношение на достъпността на техните услуги за хора с увредено зрение или слух.

Доставчиците на медийни услуги гарантират, че информацията за извънредни ситуации, включително публичните съобщения и съобщенията при природни бедствия, която се оповестява на обществеността чрез аудио-визуални медийни услуги, се предоставя по достъпен за хора с увреждания начин. Публичното оповестяване на информацията за извънредни ситуации чрез аудио-визуални медийни услуги не следва да бъде възпрепятствано, ако в изключителни обстоятелства се окаже невъзможно информацията да бъде предоставена по начин, достъпен за хората с увреждания.

В чл. 8а, ал. 4 са предвидени специфични задължения за обществените доставчици на медийни услуги.

Обществените доставчици на медийни услуги създават и предоставят за разпространение новинарски и актуално-публицистични телевизионни предавания в съответствие с технологичното развитие и икономическите възможности на доставчиците по начин, че да бъдат достъпни за хората с увредено зрение или слух.

Планове за действие на обществените доставчици имат за цел и субтитриране на всички телевизионни предавания с езиково съдържание като новини, актуално-публицистични предавания, филми, сериали и други, като постепенно се обхвалят и съответните нелинейни услуги по заявка. Конкретните задължения на БНР и БНТ за достъпност на съдържанието на предоставяните от тях услуги се определят в лицензиите им.

В чл. 8а, ал. 5 също е предвидено ново задължение за доставчиците на медийни услуги с национален обхват и наземно цифрово радиоразпръскване на телевизионни

програми с политематичен или информационен програмен профил и средnodневен аудиторен дял над 20 на сто и телевизионните програми на БНТ задължително осигуряват в поне една от своите емисии новини в диапазона 19:00 – 23:30 ч. превод на български жестов език.

Съветът за електронни медии поддържа на интернет страницата си актуални данни за контакт със служител от администрацията, определен със заповед на председателя на Съвета за електронни медии, на когото е възложено предоставяне на информация и получаване на жалби по въпросите, свързани с достъпността. Съветът за електронни медии изпълнява задълженията си в тясно сътрудничество с организациите на хората с увреждания.

Съветът за електронни медии вече има и задължението да докладва на Европейската комисия за прилагането на мерките за достъпност на медийните услуги за хора с увреждания.

Съгласно Преходните и Заключителни разпоредби към ЗРТ от 22.12.2020 г. е предвидено, че в срок 8 месеца от влизането в сила, доставчиците предоставят плановете си за действие във връзка с непрекъснатото и постепенно увеличаване на достъпността на предоставяните услуги за хората с увреждания по чл. 8а, ал. 2, т. 1. До 19 декември 2022 г. и на всеки три години след това Съветът за електронни медии представя на Европейската комисия доклад за прилагането на чл. 8а, ал. 7. (§ 53 и § 54).

Законът за радиото и телевизията, в чл. 6, ал. 3, предвижда задължения за Българското национално радио (БНР) и Българската национална телевизия (БНТ), в качеството им на национални обществени доставчици на радиослужби, съответно на аудио-визуални медийни услуги, да осигуряват медийни услуги за всички граждани на Република България; да предоставят на гражданите възможност да се запознаят с официалната позиция на държавата по важни въпроси на обществения живот, да прилагат новите информационни технологии.

1.4. Закон за електронните съобщения

Чл. 49, ал. 1 – ал. 3 от Закона за електронните съобщения предвижда:

Комисията за регулиране на съобщенията приема нормативни административни актове, с които определя реда за осигуряване на достъп до електронни съобщителни услуги чрез мрежите за наземно цифрово радиоразпръскване и за осигуряване на електронни съобщителни услуги, предназначени за лица със слухови и зрителни увреждания. Преди приемане на актовете по ал. 1 комисията провежда обществено обсъждане по реда на чл. 36 и взема становище от Съвета за електронни медии. Съветът за електронни медии приема становищата по ал. 2 в 30-дневен срок от получаване на проектите на актове от комисията.

В изпълнение на чл. 49 от Закона за електронните съобщения, след становище от Съвета за електронни медии, Комисията за регулиране на съобщенията през 2008 г. е приела **Правила за реда за осигуряване на достъп до електронни съобщителни услуги чрез мрежите за наземно цифрово радиоразпръскване и за осигуряване на електронни съобщителни услуги, предназначени за лица със слухови и зрителни увреждания чрез тези мрежи.**

Съгласно глава Трета от Правилата предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез мрежи за наземно цифрово радиоразпръскване, са длъжни:

- да осигурят подходящ достъп до предоставяните от тях електронни съобщителни услуги на лица със слухови увреждания, осигурявайки специализирани субтитри и език на знаците в излъчваните телевизионни програми.

- да осигурят подходящ достъп до предоставяните от тях електронни съобщителни услуги на лица със зрителни увреждания, осигурявайки аудиоописание и аудиосубтитри при излъчване на телевизионни програми.

- са задължени да гарантират безплатен достъп по подходящ начин на лицата със слухови и зрителни увреждания до събитията с важно обществено значение по смисъла на чл. 32, ал. 3 от Закона за радиото и телевизията съобразно списък, приет от СЕМ;

Специфични задължения относно включване в програмите, разпространявани чрез мрежите за наземно цифрово радиоразпръскване и предоставяне на достъп до електронни съобщителни услуги чрез мрежите за наземно цифрово радиоразпръскване, предназначени за лицата със слухови и зрителни увреждания, като специализирани субтитри, език на знаците, аудиоописание, аудиосубтитри, могат да бъдат налагани чрез лицензиите, издавани от СЕМ, и разрешенията, издавани от КРС.

Съветът за електронни медии, в лицензиите за доставяне на аудио-визуални медийни услуги чрез мрежи за наземно цифрово радиоразпръскване от 2009 г. до сега, е включил задължение за „осигуряване на достъп до програмата на лица със слухови и зрителни увреждания като включва специализирани субтитри, език на знаците, аудиоописание, аудиосубтитри” - т. 2.2.4 от Принципи и изисквания за управление на дейността.

Тези съществуващи законови механизми осигуряват възможността на хората с увреждания да упражняват правата си, включително на правото на достъп до информация. СЕМ, чрез осъществяването на надзор по спазване на изискванията на ЗРТ и условията на издадените цифрови лицензии, може да дава задължителни указания на доставчиците на медийни услуги, както и да налага имуществени санкции.

1.5. Закон за българския жестов език

След дългогодишно обсъждане и отлагане 44-то Народно събрание на Р България прие Закон за българския жестов език, обн. ДВ, бр. 9 от 2 Февруари 2021г., в сила от 06.02.2021 г.

Законът урежда обществените отношения, свързани с признаването на българския жестов език за естествен самостоятелен език и със зачитането на правото на глухите и на сляпо-глухите лица на изразяване и на информация чрез българския жестов език. Законът създава условия за премахването на ограничения при общуването на глухите и сляпо-глухите лица и при използването и достъпа до информация чрез българския жестов език. С него се гарантира правата на глухите и сляпо-глухите лица по начин, който осигурява независимост, равнопоставеност и достъпност в обществения живот чрез използване на българския жестов език. Спецификата на българския жестов език и културата и идентичността на общността на глухите лица в Република България се зачитат и съхраняват (чл. 2).

Съгласно чл. 3. всяко лице има право да се изразява чрез българския жестов език, да го използва и изучава. Дефинициите на основните понятия са в Допълнителните разпоредби от Закона за българския жестов език.¹

¹ Според Допълнителните разпоредби - § 1, по смисъла на Закона за българския жестов език:

1. "Глухо лице" е лице или дете със слухова загуба, което е естествен носител и/или ползвател на българския жестов език.

Основните принципи на закона са: равен достъп до информация и комуникация; равен достъп до качествено образование чрез българския жестов език; съхраняване и утвърждаване на културата и идентичността на общността на глухите лица; развитие и популяризиране на българския жестов език; равен достъп до всички сфери на обществения живот чрез българския жестов език.

Основните цели са: признаване на българския жестов език за естествен самостоятелен език; **осигуряване на безвъзмездна преводаческа услуга от и на български жестов език за глухите и сляпо-глухите лица**; признаване на културната и езиковата идентичност на общността на глухите лица и формиране на нагласи за уважение към тях чрез българския жестов език; формиране на устойчиви нагласи и мотивация за учене през целия живот и за използване на българския жестов език с оглед на осигуряване на равни възможности на глухите и сляпо-глухите лица за тяхното пълноценно приобщаване и участие в обществения живот; прилагане на българския жестов език в системата на предучилищното и училищното образование и на висшето образование; подготовка на специалисти за обучение по български жестов език; **осигуряване на комуникация с помощта на съвременните информационни технологии чрез българския жестов език (чл. 6 от ЗБЖЕ).**

1.6. Закон за хората с увреждания

Законът за хората с увреждания предписва задължения за Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция да осигуряват информация, достъпна за хората с увреждания. **Съгласно чл. 64, ал. 1 и ал. 2 от ЗХУ медиите трябва да включват в своите програми предавания и информация, свързани с хората с увреждания.**

1.7. Национална стратегия за хората с увреждания за периода 2021 г. - 2030 г.

Институциите в България имат задължения по Националната стратегия и План за действие за периода 2021 г. - 2030 г. (налична на: <https://www.mlsp.government.bg/strategicheski-dokumenti>) - с цел хората с увреждания да получат необходимата подкрепа за постигане на независим живот и да се спазват правата им. Такова задължение, свързано с полето на действие на ЗРТ, е достъпът до информационни и комуникационни услуги и до нови технологии и системи, включително и до интернет, във връзка с чл. 9 – Достъпност, и чл. 21 - Свобода на изразяване и на мнение, свобода на достъпа до информация, от Конвенцията за правата на хората с увреждания. Основните дейности са свързани с осигуряване на възможности за достъп до съдържанието на програмите на Брайл или в лесна за четене версия, жестомимичен превод и предоставяне на информация на хора с увреждания в достъпен за тях формат и посредством технологии, подходящи за различни видове увреждания.

СЕМ е част от междуведомствена работна група, която от няколко години е създадена в Министерството на труда и социалната политика. В предходни години СЕМ предложи допълнение към Плана, което е свързано с увеличаване достъпността до информацията и възможностите за изразяване на мнение чрез използването на езика на знаците, Брайловата азбука, допълващи и алтернативни способи на комуникация, езика на

2. "Сляпо-глухо лице" е лице или дете, което е едновременно със слухова и зрителна загуба и е ползвател на българския жестов език или на други системи на комуникация според спецификата на неговото нарушение.

3. "Български жестов език" е естествено възникнала жестова система за езикова комуникация.

4. "Превод от и на български жестов език" е преводаческа услуга, която се извършва чрез българския жестов език, а за сляпо-глухите лица - и чрез други системи за комуникация.

5. "Езикова среда" е среда, в която комуникацията се извършва чрез български жестов език.

жестовите. Допълнението е в посока засилване на отговорностите на националните обществени доставчици на медийни услуги, и е при изброяването на мерките по Приоритет 1 - „Националните обществени доставчици на медийни услуги Българска национална телевизия и Българско национално радио следва да гарантират в услугите си пълноценно упражняване на всички права на хората с увреждания без дискриминация по признак на увреждане, чрез осигуряване на информация в различни програмни територии в достъпен формат за тях и посредством технологии, подходящи за различните видове увреждания - включване на специализирани субтитри, език на знаците, аудиоописание, аудиосубтитри, достъпни мултимедии, както и други писмени, звукови, на опростен език, дикторски, допълващи и алтернативни способности на комуникация”.

2. Технически възможности в България, програми и приложения за осигуряване на достъп до програмите за хора с намалено или нарушено зрение/или изцяло незрящи хора и глухи хора и такива с увреден слух.

2.1. През 2005 г. Българската асоциация за компютърна лингвистика създава SpeechLab – това е софтуер за синтез на българска реч, работещ под Windows. Програмата се предоставя безплатно на хора с нарушено зрение. На компютър следва да се инсталират две програми – екранен четец (от англ. screen reader), както и синтезатор, който преобразува текста в реч (text to speech).

Екранният четец е софтуер, който взаимодейства с операционната система и предоставя информация за менюта, диалогови прозорци, файлове и папки. Той дава достъп до цялата операционна система и много от програмите, инсталирани на нея. Понеже мнозинството от потребителите им не използват мишка, екранните четци предлагат широк набор от клавишни команди за изпълнението на различни задачи. От най-елементарните, като отваряне и затваряне на файлове, прочитане на отделна част или на цял документ; до по-сложни – навигиране в интернет сайтове, редактиране на документи и аудиофайлове и др.²

Два от най-популярните екранни четци сред слепите хора в България са JAWS и NVDA.

JAWS (Job Access With Speech) е продукт на компанията Freedom Scientific. Първата му версия е от 1995 г., поддържа повече от 30 езика без да има нужда от допълнителен синтезатор на реч, но българският не е сред тях³. Още през 2004 г. е издадено ръководство за работа с програмата, в което възможностите ѝ са описани лаконично: "трябва да кажем, че Jaws дава възможност на незрящия потребител да върши с помощта на клавишни комбинации всичко, което другите могат да постигнат с помощта на мишката"⁴. Авторът не е преувеличил и ако изключим софтуера за графична и видео обработка, JAWS поддържа работа с редица програми: целият офис пакет на Microsoft, популярни браузъри като Internet Explorer и Mozilla Firefox, плейъри като Winamp и Windows Media Player и други като Skype и Windows Live Mail. Този списък може да бъде разширен. Има сайтове, където се качват достъпни програми, в един от тях те са близо 300, разделени в 16 категории⁵.

Дълги години JAWS е без особена конкуренция, това продължава до появата на NVDA (NonVisual Desktop Access). Този екранен четец е създаден през 2006 г. и за едно десетилетие се превръща в достойна и безплатна алтернатива на JAWS, функциите и възможностите им са почти идентични. За подкрепа на развитието на NVDA е създадена

² Watson, Leonie "What is a Screen Reader?" <https://www.nomensa.com/blog/2005/what-screen-reader>

³ "JAWS Screen Reader - Best in Class" <http://www.freedomscientific.com/Products/Blindness/JAWS;>

⁴ Стайков, Петър "Ръководство за начинаещи незрящи ползватели на Windows, работещи с помощта на клавишните командни комбинации на Jaws" <http://bezmonitor.com/books07/jfwman.htm>

⁵ <http://www.jaws-users.com/programs>

организацията с нестопанска цел NV Access и проектът се финансира чрез корпоративни и лични дарения. Програмата е изцяло преведена на български, преводът включва и помощната документация. Друго предимство на NVDA е възможността за лесно създаване на преносима (portable) версия, която да се съхранява на флаш памет и да се ползва на компютър, без нужда от инсталация.

Синтезаторите на реч са програми, които преобразуват информацията, подавана от екранния четец, в говор. Потребителите в България имат избор между няколко синтезатора на български, кратки текстове, генерирани чрез тях, могат да бъдат чути на популярния сред незрящата общност сайт „Без монитор“ - <https://bezmonitor.com/chetene/index.htm>.

Компютър с операционна система Windows, на който са инсталирани екранен четец и речеви синтезатор, става достъпен за хората с нарушено зрение/слепи хора. Повечето хора използват компютрите включително и за потребление на медийно съдържание, но в случаите, когато това става от телевизионен приемник, има други възможности.

2.2. Възможности за субтитриране в реално време за глухи или хора с увреден слух.

В България съществуват български компании, които осигуряват възможности за субтитриране - като „Плейбокс Технолъджи Европа“ ООД. Това е компания, която е специализирана в осигуряването на субтитри и технологични решения за ефирни телевизии и за дигитални платформи. По същество е платформа, базирана на SubtitleNEXT технология, и която съдържа най-съвременните и иновативни механизми за създаване, редактиране, стилистично оформление и излъчване на субтитри в реално време. От дружеството посочват още, че *„тъй като субтитрите не са самостоятелна и изолирана част от процесите на създаване и излъчване на медийно съдържание, платформата е свързана с популярни технологии за автоматично преобразуване на текст от глас, съвременни протоколи за стрийминг на субтитри в интернет, уебинари и конферентни събития. Ние сме екип от специалисти с доказан опит в областта на субтитрирането и това ни дава основание да считаме, че бихме могли да бъдем част от технологичната и дигитална трансформация, които все повече ще диктуват процесите в медийното пространство и от това би могло да се възползва най-вече БНР. Субтитриране на радиопредавания, емисии, видеоклипове, реклами, онлайн обучения социални медии, уеб сайт са само част от услугите, до които крайният потребител може да има достъп.“*

Информация за продуктовата линия за субтитри е налична на корпоративния сайт, така и на продуктовия сайт: <https://subtitlenext.com/>;

Subtitling platform for timed text services in all multimedia industries (subtitlenext.com)

<https://pbteu.com/subtitlenext-enterprise/>. Ето основни функционални възможности:

„Плейбокс Технолъджи Европа“ ООД осигурява субтитри на живо – Live Subtitles, SubtitleNEXT, като покрива всички етапи на субтитриращия процес – от подготовката до излъчване на живо на текстова услуга. Според компанията субтитрирането се осъществява по различни начини, като: преди започването на телевизионната програма подсказващ текст се импортира от новинарската система и се конвертира в субтитри ръчно или автоматично; по време на телевизионното излъчване субтитри, които са предварително подготвени, се излъчват ръчно или автоматично; субтитри, които не могат да бъдат подготвени предварително, могат да идват директно от студийното аудио чрез свързване на автоматична реч и текстови агрегатор със SubtitleNEXT, или могат да бъдат изговаряни от човек, като той трябва да може да е разпознаваем от софтуер за разпознаване на реч. За езици, за които няма софтуер или машина за речево разпознаване, субтитри могат също да се набират на текст и транслират в реално време.

3. Надзор за изпълнение на възможността за достъпност на телевизионните програми.

През юни и юли 2022 г. Съветът за електронни медии осъществи фокусирано наблюдение на аудиовизуално съдържание за изпълнението на задълженията за осигуряване на достъпност на 12 програми, доколкото те са на доставчици с голямо обществено влияние и аудитория.

Първото наблюдение обхваща следните програми: БНТ1 и БНТ2 на националния обществен доставчик Българска национална телевизия; БТВ, БТВ LADY, БТВ CINEMA – на доставчика БТВ Медиа Груп ЕАД; и програмите НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ, ДИЕМА ФЕМИЛИ, KINONOVA – на доставчика „Нова Броукастинг Груп“ ЕООД, и още на програмите ЕВРОКОМ, NATIONAL GEOGRAPHIC, 7/8 TV, BULGARIA ON AIR.

Наблюдението на разпространеното медийно съдържание имаше за цел да установи наличието или липсата на субтитри, жестов превод и/или течащи надписи в долната част на екрана, кратки откъси от новинарски заглавия, различни скроул ленти и др.

Програмите са подбрани според профила им – политематичен или специализирани, за да се провери какъв вид съдържание е достъпно за аудиторията със специални слухови потребности.

Избрани са няколко различни по профил програми:

- Политематични програми – БНТ1, БНТ2 (реализиран в областта на културата и образованието), БТВ, НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ, BULGARIA ON AIR;

- Специализирани програми – БТВ LADY (насочена към женската аудитория), БТВ CINEMA, ДИЕМА ФЕМИЛИ, KINONOVA (филмови), ЕВРОКОМ (информационно-новинарска), NATIONAL GEOGRAPHIC (документална), 7/8 TV (развлекателно-информационна).

Мониторингът обхваща 24 часа на всяка от горепосочените програми.

При отчитането на надписите и/или скроул ленти е взето предвид дали отразяват/резюмират съществена част от излъченото съдържание.

При отчитането на субтитрите се има предвид, че преводите от чуждоезиковото съдържание под формата на надписи, без да са специално създадени за целите на достъпността, също допринасят съдържанието да бъде възприето от зрителите със слухови проблеми.

• БНТ1 (политематична програма)

Програма БНТ 1 за 10-те дни ОБЩО	минути и процент от 24 часа
Обем съдържание със субтитри	283 мин. – 2,0 %
Обем съдържание с жестомимичен превод	869 мин. – 6,0 %
Обем съдържание с кроул/надпис	2288 мин. – 15,9 %

Достъпността в програма БНТ 1 в наблюдавания период се формира от съдържание със субтитри, жестомимичен превод и кроул/надпис.

Чуждестранни игрални филми със субтитри се излъчват събота и неделя около 0:00 ч., кратък аудио-визуален материал на социална тематика с наличие на субтитри е излъчен и в предаването „100 % будни“ на 09.06.2022 г.

Времетраенето на информационния кроул/надпис се формира от изданията и повторенията на повечето от новинарските емисии и от предаването „Последният печели“. Трябва да се отбележи, че кроулът на новините на турски език, излъчвани от понеделник до петък е единствено на български език и така не носи информация на увредените слухово

турско-говорещи съграждани. В предаването със състезателен характер „Последният печели“ се съдържат множество надписи, които информират зрителя за въпросите, отговорите и моментното класиране на играчите и позволяват на хора с нарушен слух да следят и разбират играта.

Жестомимичен превод в БНТ1 присъства ежедневно в централната емисия новини (където се засича и с информативен кроул) и в краткото, излъчвано всеки петък специализирано предаване за хора с увреден слух „Светът на жестовите“.

Съгласно Тригодишния план на БНТ за достъпност, през 2022 г. общественият доставчик трябва да предостави 1035 часа (62100 минути за 365 дни) продължителност на съдържание, достъпно за хора с увреждания (общо за медийните услуги БНТ1, БНТ2, БНТ4; без БНТ3, която е спортна програма). Отделно БНТ планира филмова програма на годишна база 270 часа игрални филми, 130 часа сериали, 150 часа документални филми и поредици (550 часа или 33 000 минути за 365 дни).

Като цяло БНТ се задължава да излъчи 1585 часа за 365 дни достъпно съдържание за хора със сензорни увреждания на годишна база за трите медийни услуги (БНТ1, БНТ2, БНТ4).

- **БНТ2** (политематична програма, реализирана в областта на културата и образованието)

Програма БНТ 2 за 10-те дни ОБЩО	минути и процент от 24 часа
Обем съдържание със субтитри	582 мин. – 4,0 %
Обем съдържание с жестомимичен превод	566 мин. – 3,9 %
Обем съдържание с кроул	1176 мин. – 8,2 %

Достъпността в програмата на БНТ2 в наблюдавания период се формира от съдържание със субтитри, жестомимичен превод и скроул/надпис.

„Знание.БГ“ е основното предаване в програмата, което съдържа жестомимичен превод.

Времетраенето на информационния кроул/надпис се формира от изданията и повторенията на повечето от новинарските емисии, предаването със състезателен характер „Последният печели“ и образователната рубрика „Български уроци – аз уча български“. В „Последният печели“ се съдържат множество надписи, които информират зрителя за въпросите, отговорите и моментното класиране на играчите и позволяват на хора с нарушен слух да следят и разбират играта. „Български уроци – аз уча български“ е предаване, което обучава зрителите на граматика, като всички правила и езикови примери се изписват на екрана.

Субтитрирани в програмата на БНТ2 са игрални и документални филми.

Може да се обобщи, че за 10 дни на 2022 г. БНТ е разпространила ефирно 5 764 минути достъпно съдържание за хора с увреден слух в двете си програми БНТ1 и БНТ2, с което надвишават поетия ангажимент.

При осреднени стойности, БНТ е поела ангажимент средно дневно да излъчва приблизително 6 % достъпно съдържание за хора с увреждания едновременно в трите програми (БНТ1, БНТ2 и БНТ4). Данните от наблюдението констатира – при БНТ1 среднодневно излъчване на достъпно съдържание за хора с увреден слух е 23 %, а при БНТ2 е 16 %.

Тези резултати показват добра тенденция на изпълнение на заложения ангажимент на обществения доставчик в тригодишния му план за повишаване на достъпността, за хора с увреден слух.

- **БТВ (политематична програма)**

Обем съдържание със субтитри	0 минути – 0 %
Обем съдържание с жестов превод	482 минути – 3.34 %
Обем съдържание с кроул	629 минути – 4.36 %

Централната емисия новини от 19 часа, заедно със спорта и времето, са единствените в програма БТВ, съпътствани от жестомимичен превод. Останалите емисии новини и предавания са без кроул, субтитри и/или жестомимичен превод.

Излъчените серийни и игрални филми за периода на наблюдение са с аудиодублаж.

При наличието на кроул в част от излъчваната програма (отделни предавания), зрителят получава информация само за обявените теми и/или за участие в онлайн анкети.

Съгласно Тригодишния план за осигуряване на достъпност, предоставен от АБРО на СЕМ, доставчикът БТВ Медиа Груп ЕАД е поел ангажимент за 440 часа (26 400 минути за 365 дни) продължителност на съдържание, достъпно за хора с увреждания за 2022 година (общо за всички медийни услуги – програми БТВ, BTV ACTION, BTV CINEMA, BTV COMEDY, BTV LADY без RING). Настоящото наблюдение отчита общо 1111 минути в програма БТВ достъпност в рамките на 10 дни (с жестомимика и кроул) или средно по 111 минути на ден достъпност за хора с увреден слух. Наблюдението отчита превишаване на заложения ангажимент достъпност в програма БТВ (средно дневен ангажимент 72 минути).

- **НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ (политематична програма)**

Обем съдържание със субтитри	0 минути – 0 %
Обем съдържание с жестов превод	150 минути – 1.04 %
Обем съдържание с кроул	258 минути – 1.79 %

В програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ с жестов превод е съпътствана само късната емисия новини. Останалите емисии и предавания са без кроул, субтитри и/или превод.

Излъчените чуждестранни серийни и игрални филми за периода на наблюдение са с аудио дублаж. При наличието на скроул в част от програмата (отделни предавания), зрителят получава информация само за обявените теми.

Съгласно Тригодишния план за осигуряване на достъпност, предоставен от АБРО, доставчикът Нова Броудкастинг Груп ЕООД е поел ангажимент за 438 часа за 365 дни продължителност на съдържание, достъпно за хора с увреждания за 2022 година (всички медийни услуги – програми НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ, NOVANEWS, KINONOVA, ДИЕМА, ДИЕМА FAMILY без спортните, в които има изписана на екран информация). Програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ предоставя в рамките на 10 дни 408 минути съдържание, достъпно за хора с увреден слух. В сравнение с БТВ, програма НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ излъчва средно дневно за периода 41 минути достъпно съдържание, което по- малко от средното от 72 минути за доставчика на ден.

Тук е важно да бъде отбелязано, че при предходни тематични наблюдения е констатирано, че програма NOVANEWS съдържа немалко количество информационни надписи и скролове.

- **ЕВРОКОМ (специализиран информационно-новинарски профил)**

Обем съдържание със субтитри	94 минути – 0,65 %
Обем съдържание с жестов превод	0 минути – 0 %
Обем съдържание с кроул	2998 минути – 20,82 %

В програмата ЕВРОКОМ при излъчването на забавни и актуални предавания като „Шоуто на Мавриков“, „Не се страхувай“ и „Делници“ е констатирано сериозно присъствие на течащи надписи/скроул, а при документални филми като „Децата на Донбас“ и „Незабравя“ се използват субтитри. С писмо от 16.12.2021 г. доставчикът Телевизия Евроком ООД поема ангажимент, че от март 2022 г. ще бъде въведен жестов превод в централната емисия новини и впоследствие в актуални предавания, но това намерение към момента на наблюдението не е реализирано.

- **7/8 TV (специализиран - развлекателно-информационен профил)**

Обем съдържание със субтитри	0 минути – 0 %
Обем съдържание с жестов превод	0 минути – 0 %
Обем съдържание с кроул	0 минути – 0 %

Наблюдението установи, че в програмата 7/8 TV няма предавания, достъпни за хора с увреден слух. Съгласно писмо от 07.12.2021 г. доставчикът Статис АД е планирал в средата на декември 2022 г. да въведе жестов превод за едно публицистично предаване, а до края на септември 2022 г. да обработи със субтитри закупени чуждестранни предавания.

- **BULGARIA ON AIR (политематичен профил)**

Обем съдържание със субтитри	1182 мин. - 8.21%
Обем съдържание с жестов превод	0 мин. – 0%
Обем съдържание с кроул	1605 мин. - 11.15%

В програмата има предавания, които са достъпни за хора с увреден слух чрез субтитри и течащи надписи. Надписите са в новините и предаването „България сутрин“.

Предаванията, достъпни за хора с увреден слух в програмата BULGARIA ON AIR, са: Новините, сутрешният блок „България сутрин“, сериали и игрални филми.

Не е установено излъчване на предаване със съпътстващ жестов превод.

Съгласно Тригодишния план за осигуряване на достъпност, предоставен от АБРО, доставчикът Инвестор.бг АД е поел ангажимент през 2022 г. да разпространява централната емисия НОВИНИ с достъпно съдържание за хора с увреждания, т.е. в програмата BULGARIA ON AIR централните новини да се прилагат алтернативно или едновременно текст (включително тип кроул и/или плочка с основни акценти) с кратко описание на текущата новина и/или основните акценти от разговора.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ:

Фокусираното десетдневно наблюдение за достъпността на разпространяваното телевизионно съдържание е ограничено във времето (за периода 6-15 юни 2022 г.), ограничено е по обхват (проверка само на 12 телевизионни програми), ограничено е и по вида достъпност - за хора със слухови затруднения.

Получените данни са моментна снимка за 10-дневен период на наблюдение и показват, че от избраните пет политематични програми, първо място по количество субтитри (8,2 %) има програмата BULGARIA ON AIR, следвана от БНТ2 и БНТ1.

По количество съдържание с жестов превод най-много е отчетено в програмите БНТ1, БНТ2 и БТВ. Най-много течащи надписи/скролове има в програма БНТ1, следвана от BULGARIA ON AIR и БНТ2.

От специализираните програми ЕВРОКОМ има най-много субтитри и надписи, докато останалите специализирани – най-вече филмови програми, нямат достъпност за хора с увреден слух, тъй като те залагат на субтитриране на български език.

Получените стойности за достъпността (за хората със слухови проблеми) на 12-те телевизионни програми показват както положителни тенденции при някои програми, така и съвсем незадоволителни при други. Това подсказва необходимост от допълнителни усилия от страна на доставчиците за увеличаване на обема достъпно съдържание за хора с увреден слух, за което СЕМ ще продължава да следи.

4. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА В ЗАКОНА ЗА РАДИОТО И ТЕЛЕВИЗИЯТА

Чл. 8а. (Нов - ДВ, бр. 109 от 2020 г., в сила от 22.12.2020 г.)

Чл. 8а, ал. 1 - Доставчиците на медийни услуги гарантират, че съдържанието в техните услуги постепенно става достъпно за хората с увредено зрение или слух. Средствата за постигането на достъпност на съдържанието на аудио-визуални медийни услуги включват, без да се ограничават до жестомимичен превод, субтитри за глухи и хора с увреден слух, субтитри с говор и звуково описание. Доставчиците на радиослужби предоставят в сроковете и по начини, определени в плановете за действие, чрез интернет, мобилни приложения или други технически средства, с които разполагат, програми и предавания, достъпни за хората с увредено зрение или слух.

ЗРТ използва термина „жестомимичен“ превод, тъй като измененията в него са в сила от 22.12.2020 г., преди влизането в сила на Закона за българския жестов език на 06.02.2021 г.

Като ключово тук отново е необходимо да се подчертае, че изискванията в ЗРТ следва да се изпълняват постепенно.

Чл. 8а, ал. 2 - доставчиците на медийни услуги предоставят на СЕМ:

1. плановете за действие във връзка с непрекъснатото и постепенно увеличаване на достъпността на предоставяните от тях услуги за хората с увреждания за тригодишен период;

2. годишни отчети за напредъка, постигнат по отношение на достъпността на техните услуги за хора с увредено зрение или слух.

Съгласно § 53 от ПЗР на ЗИД на ЗРТ (ДВ, бр. 109/ 2020 г., в сила от 22.12.2020 г.), в срок 8 месеца от влизането в сила на закона доставчиците на медийни услуги предоставят плановете си за действие във връзка с непрекъснатото и постепенно увеличаване на достъпността на предоставяните услуги за хората с увреждания по чл. 8а, ал. 2, т. 1.

• ПЛАНОВЕ ЗА ДОСТЪПНОСТ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО ИМ - ТЪРГОВСКИ ДОСТАВЧИЦИ -

чл. 8а, ал. 2 от ЗРТ

Относно задължението за предоставяне на Планове за достъпност е важно да се отбележи още в началото, че мерките и действията за достъпност на медийните услуги следва да обхващат регистрирани и лицензирани доставчици на аудио- и аудиовизуални медийни услуги. В България те са голям брой - приблизително 130 аудиовизуални доставчици и около 80 доставчици на радиослужби. По-голямата част

от търговските доставчици на медийни услуги са членове на Асоциацията на българските радио- и телевизионни доставчици/АБРО.

Изискванията за достъпност са измерими в голяма степен за телевизионни програми с политематичен и информационен профил, а в България голяма част от аудиовизуалните доставчици създават и/или предоставят за разпространение музикални, филмови и други нишови канали, които предполагат друг тип изисквания за достъпност – като напр. аудиодублажи на български език, и поради задължителното изискване за превод на български език.

Изискванията, съгласно Закона за радиото и телевизията, са Плановете за достъпност да са тригодишни - т. е. има времеви хоризонт на прилагането им напред.

Следва да се има предвид и фактът, че прилагането на мерките за достъпност изисква финансови ресурси, човешки труд, прилагане на изкуствен интелект, въвеждане на новаторски технологии, интернет приложения, въвеждане на системи за субтитриране, а това отново е свързано с финансови средства.

- **АБРО**

Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори - АБРО е най-голямата и представителна организация на търговските доставчици на радиоуслуги и на аудиовизуални услуги. Тя обединява по-голямата част от радиостанциите и включва петте най-големи телевизионни доставчици: <https://www.abbro-bg.org/%d1%87%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b5/>.

АБРО е представила Плана си за достъпност по чл. 8а от ЗРТ на 20.08.2021 г., в срок. Планът е всеобхватен и включва освен радиостанциите - членове на АБРО, но също и основните телевизионни доставчици, с голяма аудитория, които са представили като отделни приложения своите проценти или обем в часове за всяка отделна програма, на годишна база, за тригодишния период 2022 г. - 2024 г.

№ 1 – БТВ Медиа Груп ЕАД;

№ 2 – Нова Броукастинг Груп ЕООД;

№ 3 – Инвестор.бг АД;

№ 4 – Дъ Уолт Дисни Къмпани България ЕООД;

№ 5 – Телевизия Европа АД.

Към Плана за достъпност на АБРО впоследствие се присъединяват още 11 търговски доставчика.

Представили планове доставчици извън АБРО към 22.08.2021 г. са още 6.

Медицински университет – Варна, телевизия „MU-Vi.tv” има регистрация за разпространение на програмата си по кабел и сателит, но тя не се разпространява с тези способности, а само в интернет. Въпреки това доставчикът е заявил, че изпълнява тези задължения.

Впоследствие СЕМ е изпращал многократно писма до някои от доставчиците, които не бяха предоставили Плановете си за действие в определения законов срок – **към 22.08.2021 г., и са предоставени планове от още 22 доставчика извън АБРО, има две заличени регистрации на доставчици.**

В Плана за действие за увеличаване на достъпността на медийните услуги на АБРО са поети конкретни ангажименти за доставчиците на аудиовизуални услуги и на радиоуслуги, които са членове на АБРО:

- доставчиците на радиоуслуги - относно интернет сайтовете им, тяхната достъпност за хора с увредено зрение (фонов цвят, възможност за уголемяване на шрифта, контраст и др.), достъпност чрез осигуряване на текстови варианти на аудионовини, репортажи, интервюта, дискусии и др.;

- доставчиците на аудиовизуални услуги - относно субтитрирането на телевизионни сериали, което те са предложили; относно осигуряването на субтитри и скролове по време на новинарски емисии и други информационни и коментарни предавания в програмите на медиите-членове; по отношение на това как сте осъществили предложенията си за възможност за превключване между българско аудио и български субтитри; относно координацията с кабелните и платформените оператори и готовността на доставчиците да предоставят субтитри; относно подобряването на възможностите за обратна връзка с доставчиците на хората с увредено или намалено зрение/слух;

- инициативи на АБРО – да се осигури възможност за обратна връзка на хората с увредено или намалено зрение/слух със сайта на АБРО.

Същностен аспект тук е, че някои от Плановете за достъпност са по-скромни и са повече разсрочени във времето, тъй като са с тригодишен хоризонт на изпълнение. Съветът за електронни медии проявява разбиране, защото изпълнението на новите задължения е свързано с финансови средства, човешки ресурси, въвеждане на нови технологии, приложения, които пак са свързани с капиталовложения и още финансов ресурс.

• ПЛАНОВЕ ЗА ДОСТЪПНОСТ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО ИМ - ОБЩЕСТВЕНИ ДОСТАВЧИЦИ (чл. 8а, ал. 2 от ЗРТ)

Планове за достъпност, предоставени от националните обществени доставчици на медийни услуги Българското национално радио и Българската национална телевизия.

Обществените доставчици на медийни услуги създават и предоставят за разпространение новинарски и актуално-публицистични телевизионни предавания в съответствие с технологичното развитие и икономическите възможности на доставчиците по начин, че да бъдат достъпни за хората с увредено зрение или слух. Плановете за действие на обществените доставчици имат за цел и субтитриране на всички телевизионни предавания с езиково съдържание като новини, актуално-публицистични предавания, филми, сериали и други, като постепенно се обхващат и съответните нелинейни услуги по заявка. Конкретните задължения на БНР и БНТ за достъпност на съдържанието на предоставяните от тях услуги се определят в лицензиите им.

• БНТ

Българската национална телевизия е представила на Съвета План за достъпност на 21.09.2021 г. В Плана за достъпност са разписани досегашните ѝ постижения, както и предстоящите стъпки за увеличаване на достъпността.

Що се отнася до посочените в Плана за действие на БНТ обеми продукция с достъп за хора с увредено зрение или слух в часове - тези посочени параметри не са голям обем, особено съотнесени към цялостното времетраене на програмите на БНТ, но доставчикът е предприел други важни стъпки за достъпност.

С най-бързи темпове би трябвало да се предвиди превод на български жестов език и за актуално-публицистичните предавания „Референдум“, „Панорама“, „Бизнес.бг“, „Култура.бг“ и др.

Въпреки постиженията и прилагането на новите технологии за субтитри, жестовият превод е задължителен компонент, защото той е включен в реално време в ефирната линейна програма, която е достъпна като безплатна телевизия и не е свързано с допълнително заплащане от страна на хората със слухови или зрителни дефицити.

БНТ е предоставила в срок своя тригодишен план за действие в тази област, и доставчикът има добри постижения досега.

- Осигурява се превод на жестов език от професионални преводачи, на централната информационна емисия „По света и у нас” в 20.00 ч., а също и на емисията в 18.00 ч. Също и на брифинги и пресконференции на важни институции, по актуални въпроси.

- От ноември 2022 г. има осигурен жестов преводач и по време на ежедневното публицистично предаване „Още от деня“ – актуална публицистика.

- В програма БНТ 1 се осигуряват и скролове по време на новинарски емисии.

- за периодите на предизборни кампании също има осигурени преводачи на жестов език за глухите хора - за предизборни дебати и други форми на агитация.

- Осигурява се жестов превод и при преки предавания на религиозни служби.

- **Българската национална телевизия осигурява на интернет сайта си опцията „ЧУЙ НОВИНИТЕ“** - програма е на базата на електронен четец, който преобразува в аудио писмен текст, с женски глас. В началото гласовата интерпретация имаше проблеми с интонирането и с поставянето на правилните ударения, но това се подобрява с времето поради самообучаващия се изкуствен интелект и е много важна част от подобряване на достъпа до информационно съдържание за незрящи хора: <https://bntnews.bg/listen>.

- **БНТ осигурява непрекъснатост на въведената възможност „БЕТА БНТ СУБТИТРИ“** - достъпна също от интернет сайта, като с тази опция се включват субтитри в реално на преглежданото време – <http://tv.bnt.bg/>, като тези субтитри се включват за всички видове предавания .

- В програма “БНТ1” на Българската национална телевизия продължава да се реализира предаване за хора с увреден слух „СВЕТЪТ НА ЖЕСТОВЕТЕ“, веднъж седмично.

- В програма „БНТ2“ - жестов превод се осигурява в предаването „Знание.БГ“.

- **БНР**

Планът за достъпност на Българското национално радио е представен на 15.10.2021 г.

В предоставения от Българското национално радио План за действие е поет ангажимент, че БНР ще заложи като приоритет в програмното, дигиталното и технологичното си развитие достъпността на медийните услуги за хора с увреждания. В него са посочени изрично няколко конкретни дейности:

БНР да заложи на развитието на своя интернет портал www.bnr.bg, чрез въвеждане на технология за добавяне на субтитри към аудиосъдържанието - посоченият срок е 30.06.2022 г.; също така да бъде обособена секция на портала на БНР, която да бъде възможност на хора с увреждания да изпращат жалби, препоръки и въпроси, свързани с достъпността на предлаганите от обществения радиодоставчик услуги – посоченият срок е до края на 2022 г.

БНР информира, че работи по тези свои задължения. Въвеждат се допълнителни способности за достъпност, като например вече са налични функционалности за някои статии и звукови файлове, например: <https://binar.bg/bnr-novini/>.

Голяма част от аудиосъдържанието е налично и като текстови файлове, на сайта на БНР, в различните поддиректории.

В края на 2021 г. БНР е придобила софтуер, който ще бъде в основата на изграждането на национален нюзрум. В средата на 2022 г. софтуерът е бил надграден с допълнителни възможности, сред които автоматично субтитриране на звукови файлове и автоматичен дублаж на текстове. Към момента се провеждат тестове на субтитрирането и дублажа, като в първата четвърт на 2023 г. тези функции ще бъдат достъпни за информационните емисии и новините на сайта на БНР.

Междувременно Българското национално радио е започнало преговори със специалисти в областта жестовия превод, като от началото на 2023 г. чрез профила на БНР

във Фейсбук ще бъде предложена възможност за представяне на една информационна емисия дневно чрез видеоклип с жестов превод.

На интернет портала на БНР е достъпна функционалност за уголемяване на размера на шрифта на статиите, по желание на потребителя. Налице е и функционалност за подаване на сигнали чрез специален бутон „Поддай сигнал“ на заглавната страница, като с това се дава възможност на хора с увреждания да изпращат жалби, препоръки и въпроси, свързани с БНР и други институции.

БНР обръща внимание на проблемите на хората с увреждания и като част от предаванията в ефира. Като основно предизвикателство националният обществен доставчик на радиослуги отбелязва, че финансирането на медията продължава да бъде обвързано единствено с линейното съдържание, а мерките за достъпност могат да се реализират само по отношение на нелинейните услуги, предоставяни чрез Интернет и социалните мрежи.

Чл. 8а, ал. 3 от ЗРТ - ГАРАНТИРАНЕ НА ДОСТЪПНОСТ ПРИ КРИЗИ И ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ

Доставчиците на медийни услуги гарантират, че информацията за извънредни ситуации, включително публичните съобщения и съобщенията при природни бедствия, която се оповестява на обществеността чрез аудио-визуални медийни услуги, се предоставя по достъпен за хора с увреждания начин. Публичното оповестяване на информацията за извънредни ситуации чрез аудио-визуални медийни услуги не следва да бъде възпрепятствано, ако в изключителни обстоятелства се окаже невъзможно информацията да бъде предоставена по начин, достъпен за хората с увреждания.

Това задължение се изпълнява още от 2020 г.

До началото на извънредното положение в България, обявено от 13 март 2020 г., нямаше програмна територия по програмите на „Б ТВ“ и „Нова телевизия“, на двата основни търговски доставчика с национално ефирно покритие, която да осигурява на информационно ниво достъп до информация на хора с увреден слух. Обедните, централната и късната новинарски емисии нямаша жестов превод, същото бе относимо и до основните публицистични предавания „Лице в лице“ с Цветанка Ризова, „120 минути“ със Светослав Иванов, „Неделята на Нова“, „Пресечна точка“. Също така не се осигуряваха информационни скролове, които са още един начин за достигане на информацията до хора с увреден слух. След 13 март 2020 г., когато тогавашният министър-председател Б. Борисов обяви, че телевизиите трябва задължително да осигурят жестомимичен превод за хора с увреден слух, на всички публични прояви на Националния оперативен щаб и извънредни брифинги по други теми на публични фигури, вече имаше осигурен такъв превод на място, от професионален преводач. Почти веднага и трите доставчика на аудиовизуални услуги – БНТ, програма БНТ 1, Б ТВ и НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ, също осигуриха превод на жестов език на централните си информационни емисии, като някои осигуряват такъв и на късните новинарски емисии, чрез наемането на професионални жестови преводачи в студиото, по време на предаванията.

Чл. 8а, ал. 4 от ЗРТ - ЗАВИШЕНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ДОСТАВЧИЦИ НА МЕДИЙНИ УСЛУГИ

Обществените доставчици на медийни услуги създават и предоставят за разпространение новинарски и актуално-публицистични телевизионни предавания в съответствие с технологичното развитие и икономическите възможности на доставчиците по начин, че да бъдат достъпни за хората с увредено зрение или слух.

Плановете за действие на обществените доставчици имат за цел и субтитриране на всички телевизионни предавания с езиково съдържание като новини, актуално-публицистични предавания, филми, сериали и други, като постепенно се обхвалят и

съответните нелинейни услуги по заявка. Конкретните задължения на БНР и БНТ за достъпност на съдържанието на предоставяните от тях услуги се определят в лицензиите им.

Предстои още работа напред във времето за изпълнението на изискването за достъпност за всички програмни територии и за услугите по заявка на обществените доставчици.

Чл. 8а, ал. 5 от ЗРТ - ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРОГРАМИТЕ НА БНТ И С АУДИТОРЕН ДЯЛ НАД 20%

Доставчиците на медийни услуги с национален обхват и наземно цифрово радиоразпръскване на телевизионни програми с политематичен или информационен програмен профил и среднодневен аудиторен дял над 20 на сто и телевизионните програми на БНТ задължително осигуряват в поне една от своите емисии новини в диапазона 19,00 - 23,30 ч. превод на български жестов език.

- **За Българската национална телевизия – изпълнява се това задължение, засега в повече от една информационна емисия в посочения часови пояс – в 18 ч. и в 20 ч.**
- **За БТВ Медиа Груп ЕАД - изпълнява се това изискване, винаги има жестов преводач на централна емисия от 19 до 20 часа, за политематичната програма „БТВ“.**
- **За Нова Броудкастинг Груп АД - изпълнява се това изискване, винаги има жестов преводач в късната си информационна емисия на програма „НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ“, в 23 ч.**

Чл. 8а, ал. 6 от ЗРТ – ИЗИСКВАНЕ ЗА ЛЕСЕН ДОСТЪП ПРИ ЖАЛБИ

Законът предвижда СЕМ да поддържа на интернет страницата си актуални данни за контакт със служител от администрацията, определен със заповед на председателя на Съвета за електронни медии, на когото е възложено предоставяне на информация и получаване на жалби по въпросите, свързани с достъпността. Съветът за електронни медии изпълнява задълженията си в тясно сътрудничество с организациите на хората с увреждания.

Със заповед на председателя на СЕМ от началото на 2021 г. е определено лице за контакти – Диляна Кирковска, d.kirkovska@cem.bg, данните за контакти са налични на сайта на СЕМ: <https://www.cem.bg/infobg/69>.

Все още неизползван подход е да се активира опцията субтитри на мултиплекс операторите и други цифрови платформи и възможността за осигуряване на достъп до съдържанието с различни изразни средства. Мултиплекс операторите имат задължението да осигурят достъп по подходящ начин на хора с увреден слух и зрение до жестомимичен превод, аудиоописание и специализирани субтитри. Опцията subtitles е налична, но самите доставчици на медийни услуги следва да осигурят съдържанието.

5. ДИСКУСИЯ, ОРГАНИЗИРАНА ОТ СЕМ, ОТНОСНО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НОВИТЕ ИЗИСКВАНИЯ В ЗАКОНА ЗА РАДИОТО И ТЕЛЕВИЗИЯТА

През декември 2022 г. СЕМ инициира, организира и проведе среща с АБРО, Българското национално радио, Българската национална телевизия, с представителните организации на хора с увреден слух и зрение в България – Съюз на слепите и Съюз на глухите, доколкото действията му следва да се осъществяват в сътрудничество с тях. В срещата участваха също и представители на Министерството на труда и социалната политика, на Националния съвет за интеграция на хора с увреждания към Министерски

съвет, на Агенцията за хора с увреждания, представители на неправителствени организации на глухите хора – „Заслушай се“, „Взаимно“, „Младежка организация на глухите активисти“.

Писмо в този дух бе изпратено до СЕМ, БНТ, БТВ и НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ, от Координационното звено на и за глухите в България, което обединява 17 организации. Общата кауза на всички членове на Координационното звено е реален и пълноценен достъп на глухите и сляпо-глухите хора до разнородна информация чрез качествен жестов превод. Основната роля е то да информира, координира и организира общите действия на своите членове с цел успешната реализация на различни каузи. В писмото се предлага информационно сътрудничество за осигуряване на жестов превод в новинарски емисии и в други предавания и информация, че поради различната степен на образование, спецификата на жестовия език и разнородната глуха общност, Звеното ще поддържа постоянен обмен на идеи и предложения за качествен жестов превод.

В работната среща взеха активно участие представители на отговорни за хората с увреждания институции като доц. д-р Георги Йорданов от Агенцията за хората с увреждания, представители на Министерството на труда и социалната политика, Васил Долапчиев от Съюза на слепите в България, Росица Караджова и Силвия Чапкънова от Съюза на глухите в България, Иво Тодоров – от Българското национално радио, Мариела Драголова, Надежда Мирчева и Борислав Чуранов от Българската национална телевизия, Ева Петрова от АБРО, Ашод Дерандонян от фондация „Заслушай се“, преводачи на жестов език, експерти и гости.

Соня Момчилова – председател на Съвета за електронни медии откри срещата с думи на признателност, за да се дискутира тази важна за Съвета за електронни медии тема. Достъпността до медийно съдържание, до аудио-визуално съдържание, това е тема от първостепенна важност и СЕМ прави всичко по силите си и по възможностите на Закона за радио и телевизия, за да е възможен повече достъпът на информация, на съдържание в по-голяма степен. СЕМ настоява, изисква, пресираща даже и насърчава практиките, колкото се може, уважаваме принципа „постепенност“ за въвеждане на жестовия език и на аудио достъпността, но, разбира се, си даваме сметка, че трябва да звучим актуално и модерно, в съзвучие с примера в старите демокрации

Диляна Кирковска представи систематизирано и синтезирано работата на СЕМ до момента като регулатор, в изпълнение на новите правомощия и задължения на СЕМ след декември 2020 г., съгласно чл. 8а от Закона за радиото и телевизията, както и международната и българска правна рамка.

Иво Тодоров - директор на дигиталните програми на Българското национално радио представи накратко работата на новата Дирекция, която обединява интернет портала, социалните медии и оригинално създадено аудио-визуално съдържание за дигитална среда. Според него БНР и екипът полага усилия, но се е получило едно малко забавяне, за да се осигури наистина този достъп, защото разработват една много голяма платформа, която да даде в началото на следващата година единност на цялото информационно съдържание, произвеждано в Българското национално радио - и от журналистите в София, и от журналистите в страната, и от кореспондентите. В тази голяма платформа искат да интегрират и тези по-малки неща, които могат да бъдат полезни за подобряване на достъпа до съдържание. На интернет портала: www.bnr.bg, на home page от лявата страна, вече има на ротация тематичен банер, който е с логата на основните организации, свързани с темата, и той с натискане дава възможност да се попълни един формуляр без значение за какъв сигнал става дума, дали е нещо по тази тема или във връзка с новинарското съдържание, или пък с някаква информация, новина, нередност или пък нещо добро, което може да бъде подадено. От няколко дена също, на другия сайт на Българското национално радио – binar.bg, където има възможност да се слушат и емисии, от началото на следващата година

ще задават там и оригинално видео съдържание като подкаст, могат със субтитри да бъдат слушани и гледани емисиите в 7 ч. и в 12 ч., и от днес вече това е възможно. Работи се и за подобряване и на това, което бе отбелязано, този робот-четец, който дава глас на текстовата информация, има няколко статии вече на сайта, които могат да бъдат слушани по този начин, вместо да бъдат четени. Както бе отбелязано, той не е много съвършен, защото слага неправилни ударения, интонацията е малко нетипична, обаче знаем, че някога, преди много години, когато Гугъл започна да прави преводи на различни езици също беше несъвършен, но с течение на практиката и на ползването му той се усъвършенства, така че се надяваме с по-засилената употреба на тези роботи-четци те да станат по-добри, защото наистина практиката помага да се постигне по-голямо съвършенство. Имат идея, защото това наистина е малко по-специфично и по-трудоемко, а пък дигиталният свят дава възможност за визуализация, както и самата телевизия дава повече образ, в началото на следващата година да се направят лайв видеофайлове с жестов език на основни емисии, като стартират с новинарските емисии в 12:00 часа, които обобщават случилото се до момента. Това лайв излъчване ще се случва в YouTube канала на Българското национално радио и в основните канали в социалните мрежи, във Фейсбук, на основната страница на радиото, и на страниците на програма „Хоризонт“ и на програма „Христо Ботев“.

Също така от няколко дни работи и лупата, която дава възможност за увеличаване на текста и шрифта на някои информации, за да бъдат те по-видими. Също добра новина е, че тези функции работят на всякакви устройства - на лаптоп, на мобилен телефон или на стационарен компютър, така че дават възможност да се влиза от всяко устройство, което ние използваме, без значение дали сме в движение или въкъщи през стационарно устройство. Както беше казано, наистина това са трудоемки процеси, свързани с разработване, с човешки ресурс и със средства, така че ние се надяваме с течение на времето и с общи усилия те да бъдат подобрени. Наистина трябва да се отчете факта, че това отнема средства и време, и може би да бъдем една идея малко по-търпеливи и не чак толкова взискателни към това, което се случва. С практиката и с общи усилия то може да става по-добро.

Мариела Драголова - директор на „Новини и актуални предавания“ на БНТ сподели, че БНТ може да каже смело, че вече има 27 години новини с жестов превод. В началото стартира една емисия в 16:00 часа, а сега има юбилейно 40-годишно предаване, единствено на Балканите, което сега се излъчва всеки петък в 12:30 ч., и около 15 минути се занимава само с проблемите на хората, които имат увреден слух. От 04 януари 2022 г. централната емисия на БНТ е с жестов превод, както и спортните новини, и прогнозата за времето. Но жестовият превод традиционно съществува в БНТ, покрай пандемията от Ковид -19, така се видях и повече от лицата, които се занимават с жестов превод. Преводачите, с които години наред БНТ си сътрудничи, бяха използвани и в институциите, например в НОЩ, в Президентството, в Министерския съвет, Министерството на здравеопазването, когато се поднасяше важна за всички хора в страната информация. Традиционно националната телевизия има жестов превод по време на предизборната кампания, както и в изборната нощ.

И в програма БНТ 2, както бе споменато, има жестов превод. Жестовият превод е на програмата, която се реализира от четирите телевизионни центъра - „Знание.БГ“, както и на религиозни служби, също така и на предизборни дебати. Традиционно изявленията на българския Патриарх във връзка с Коледните празници, както и службите за Великден, се предават по Българската национална телевизия с жестов превод. По неофициална информация това е много важно, защото около 120 000 души в България са с увреден слух.

Надежда Мирчева, жестов преводач от БНТ сподели, че познава почти всички от неправителствения сектор. Та е щастлива, че СЕМ е инициирал тази среща, защото за нея тази работа не е просто работа, аз тя е част от глухата общност и прави всичко възможно тези хора да получават по всевъзможен начин достъпна информация. За г-жа Мирчева - като водещ и автор на предаване, е много важна обратната връзка.

„Чуй новините“ ще направи две години след около две седмици, от 2020 г. е активна тази функционалност на сайта на БНТ. Наистина в началото е било малко по-трудно да се произнасят, особено съкращения, ударения, имена и т.н., но това, но има възможност да се обучава до някаква степен изкуствения интелект. Следващата стъпка е била добавянето на субтитри на живото излъчване на програма БНТ 1.

Борислав Чуранов от БНТ подчерта, че когато са решили да пуснат функционалността за текст ту спийч/ text-to-speech, която превръща текста в аудио, са направили тестове с няколко различни изкуствени интелекта, т.е. роботи, които могат да произвеждат това, да го превръщат текст в звук, и са се спряли на този, който най-добре се справя, не са грабнали първия такъв. След това са завалели запитвания от други колеги, които искат да го използват също, като членове на EBU са си правили регулярно срещи и са пионери в Европа с подобна функционалност. Много малко държави използват такъв тип функционалност - тази, която е превръщане на живия ефир в субтитри, такава е имало само в Нидерландия преди година и половина, сега вече може би се е разпространила повече, но процесът е малко по-бавен. Ние не сме толкова атрактивен пазар, българският език е уникален, само за нашата държава, и заради това е малко по-трудно. БНТ ще продължи да развива живото излъчване и субтитрирането, автоматичното субтитриране, така че да го направят максимално акуратно. Също така работят по възможност видеата, които са качени на сайтовете на БНТ, също така да получат автоматично субтитри в определен момент. Предаванията от ефира се качват на сайта, но те се качват от самия ефир, както са били в БНТ1, 2, 3 или 4, но те там са без субтитри. Всички предавания, които са с жестомимичен превод присъстват, но сега се работи върху това отново на база изкуствен интелект да може видеа, качени на сайта, да получават автоматично субтитри, за да може хората с увреден слух да гледат свободно всички останали предавания на сайта.

Росица Караджова, председател на младежката организация към Съюза на глухите в България, подчерта, че също има още пет организации, с които заедно работят: Националната асоциация на сляпо-глухите в България, Националната асоциация на жестовите преводачи в България, Съюза на глухите в България и Асоциация на родителите на деца с увреден слух. Много често са обсъждали и размишлявали относно достъпността на националните медии, и са коментирали, и са правили запитвания към глухата общност от какво имат нужда, от какво не са доволни, от това, че имат необходимост от субтитри и жестов превод. Изключително благодарни са на Министерството на здравеопазването за това, че предостави жестов превод по време на по време на корона кризата, защото е дало пълна информация относно ситуацията, относно мерките и действията. От две-три години биха искали да се промени следното - когато се гледа телевизионния екран, квадратчето, в което има жестов преводач, е малко, има сляпо-глухи хора, около 500 души в България, които са със силно намалено зрение и слух, за тях е изключително трудно да виждат малкото квадратче и имат необходимост от увеличение на квадратчето, за да има по-голяма видимост към жестовия преводач. В момента това, което е най-възможно, е да се увеличи квадратчето с жестовия преводач.

Също когато се излъчват музикални формати не се чува добре, когато има музика и текст едновременно, когато има говор на водещия и музикален фон, не се чува добре какво говори говорещият. Затова биха искали музикалният фон да не заглушава до такава степен, че да може да се чува добре. Просто за тях това е голям проблем, тъй като музиката нарушава възприятието.

Също така светлините биха искали да са малко по-ярки, по-светли, за да може отново сляпо-глухите да имат по-добра видимост към изображението. Следващо нещо - когато има видеозаснемане, което е било на живо и след това се качва в уебсайта, хубаво е да има също така и глухи преводачи, защото в Съюза на глухите в България има глухи преводачи, лицензирани глухи преводачи, и е добре те по този начин, не на живо, а когато се прави с допълнителна преработка, да се включат глухи преводачи, които все пак ще дадат

качествена и достъпна информация. Те са естествените носители, реално, на жестовия език. Затова дава това като предложение, като идея, да се потърсят професионални глухи преводачи за по-широка достъпност в медиите. В момента жестовите преводачи имат нужда от допълнителни обучения, от допълнително развитие професионално, те са им изключително благодарни, защото без тях не могат, чрез тях получават цялата информация. Затова петте организации, които работят заедно, в партньорство с глухи и чуващи преводачи, биха искали да се повиши качеството на работа, качеството на информираност към глухите.

Доц. д-р Георги Йорданов - изпълнителен директор на Агенцията за хора с увреждания отбеляза, че Законът за жестовия превод е бил приет през м. февруари 2021 г., тогава е приет с пълното одобрение на всички парламентарно представени партии. Но тъй като на 17-ти март 2021 г. е прекратена дейността на Народното събрание, при неговото приемане не са отразени много от предложенията, които после се оказа, че трябва да ги има. За всеки закон има неща, които са обтекаеми като разсъждения, затова се приема правилник за прилагане на закона. Г-н Йорданов смята, че с експертизата, ръководство и т.н., СЕМ трябва инициира приемане на правилник за прилагане на Закона за жестовия език, защото има много неща, които трябва да бъдат уточнени като срокове, като задължителни изисквания към медиите.

Според него пионерският период вече е отминал и трябва да се работи за този проблем, и затова приветства инициативата на СЕМ. Трябва да има и ресурс за изпълнението. Агенцията води регистър на лицензираните преводачи на жестов превод, които са само осем. Само с 8 преводачи много трудно може да се работи, трябва да бъде иницирана някаква програма за мотивация на хора, които да бъдат обучени да участват, защото ако няма достатъчно преводачи, няма да станат нещата. Г-н Йорданов попита във финансово изражение как стои осъществяването на изискванията, които Закона за жестовия превод предписва, ако една медия реши да ги изпълни, как ще се отнася това към икономическата сфера. Защото за Българската национална телевизия сигурно е лесно, защото до голяма степен приходите са от държавния бюджет, но при частните медии е малко по-различно.

Васил Долапчиев - председател на Съюза на слепите в България подчерта, че това е организация, която миналата година е навършила 100 години от своето създаване. Това е първото сдружение в Източна Европа, създадено по признак вид на увреждане и още в първия си устав през 1921-ва година, организацията в един от началните си членове посочва своите основни цели и на първо място е създаването на Брайлова библиотека. Тогава това средство е било символ на достъп до информация за незрящите. Впоследствие отново организация през 1962 г. създава първото студио за говорещи книги, което до ден днешен функционира, ежегодно се записват около 120 до 150 заглавия художествена литература, шест тематично профилирани списания издава Съюза, и т.н. Управляват един фонд близо 4500 заглавия, който нараства ежегодно. През последните 25 години с навлизане на компютърните технологии в живота ни отново се постави по нов начин въпросът за достъп до информация за незрящите и са тръгнали по трудния път,- създават програми, които да трансформират визуалната информация от екрана в реч. Твърде много са направили в тази посока. За хората с остатъчно зрение, тъй като при тях членуват в диапазона загубено зрение от 71 % до 100 %, а лупата е решение, освен речта, а хората, които са вече в тежка форма на загубено зрение наистина трансформирането на текста в реч и евентуално чрез субтитри получаването на допълнителна информация при наличието на богат снимков материал при платформи, сайтове и т.н., е от голямо значение. В продължение на година и половина с Института за информационни и комуникационни технологии към Българската академия на науките са работили специалисти, тествали са програмния продукт и от юни месец България разполага с екип, който е сформиран начело с проф. Михов и е създал уникален и първия в света продукт, който работи и офлайн, и

онлайн, има много има програмни продукти, но те работят по-зле от това, което е направено в България.

Работи се на два гласа в момента, след една седмица ще има трети глас, един мъжки и два женски гласа, изключително човешко, много добро качество, доближаващо се до човешкия говор. След шест месеца пробирание на продукта, анализа му, има някъде около 6 000 забележки по думи, поставяне на ударения, изговор и т.н., с речник над един милион и петстотин хиляди думи оперира, варианти на думи, окончания, ударения и т.н. Г-н Долапчиев е разговарял със структурите на Съюза на глухите на територията на цялата страна, като е попитал наистина какви претенции имат те към националните медии. За негово удовлетворение, неговото лично впечатление е такова, а и такава е оценката на технологичния съвет, който системно контролира средата, информационната, въобще сайтове и т.н., е добра, категорично много се направи последните години.

Неслучайно акцентът е в посока за хората със слухови проблеми, тъй като за тях държавата беше длъжник и е добре, че доста сериозни крачки се направиха на практика, на терен, а и чрез закона за жестовия език също се даде един тласък на подобряване на средата в тази област. Членовете на съюза на слепите като цяло нямат съществени претенции. Дълги години генералният проблем е бил преводът, съответно - дублажът на филмови продукции и т.н. Този проблем почти вече е решен, много рядко са филмите, които не са дублирани, а се работи само с текст на екрана, което няма как да бъде възприето от един човек без зрение. За него националните медии са длъжници в програмите си, информацията, която е предоставена, тъй като е ясно, че за частните медии тази тема не е комерсиална, поради което общо взето там се колебаят в двете крайности, от „осанна“ до „разпни го“. Или нещо е много лошо, негативно, или пък темата е доста съзливлива. Липсват доста аспекти, тази група в България е около 700 хиляди човека и те се сблъскват с проблемите на различни видове и степени на увреждания, над 50% имам предвид, трайни увреждания, това е твърде значима група, всяка със своите си специфики. Тя не бива да тегне в обществото, не бива да бъде доминантна тема, но определено се налага да бъдат изведени доста акценти в живота на тези хора и в тази посока националните медии са длъжници. Като се сравни например какво се прави в сферата на правата. Те получават информации чрез новинарски емисии и други изказвания на социални министри, но процесът е по-особен, по-дълбок е, има работни групи, министерства и т.н., но се чувства липсата на едно тематично профилирано предаване, целият този сложен процес на борба го няма. Той смята, че няма предаване, което да дебатира, че сме на последно място, но не знаем какво значи това последно място - в социалните политики, подкрепящи хора с увреждания в България, европейската практика, модели, нива на постижения, липсата на информация. Липсва също така една сериозна и потребна за хората с увреждания информация за развитието на високи постижения в областта на различните сфери, на здравеопазването, на европейско и световно равнище. Хората трябва да могат да получават информации чрез уважавани безспорно медии, които заслужават доверие, тъй като се пускат и уникални глупости поради липса на компетентност, в медиите това също ни е в дефицит, да се види къде върви медицината. Липсва информация за високотехнологични, медицински и помощни средства, които компенсират дефицитите. Ако не съществуват организации като СГБ, които да търсят чрез своите европейски структури и други форуми, липсват добри практики в България и Европа, организации, които ги представят. Той би иска правилно да бъде разбран, с това не бива да се прекалява, това не бива да се натрапва на обществото. Трябва да бъде разумно дозирано, един дебат по тази тема си струва. И доколкото този регулатор може да влияе, да стане един терен за дискусия.

Ева Петрова от Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори сподели, че организацията е представила един план за постепенно увеличаване на достъпността на медийните услуги за хора с увреждания. Той е насочен преди всичко към хората с увреден слух или с пълна загуба на слух, като в този първоначален тригодишен

период основният фокус на плана е в посока увеличаване достъпността на новини и актуално-публицистични предавания. Те са от първостепенна важност за пълноценно участие в обществото и изобщо за информационните свободи на тези хора.

Членовете на АБРО са поели ангажимент за ежегодно повишаване на процента или часовете медийно съдържание, което да бъде достъпно за хора с увреждания. Има и такива членове, които нямат програми с информационен или политематичен профил, в които да са включени подобен тип предавания, новини и актуално-публицистични. Специално за тях мерките, които се предприемат, са свързани със субтитриране на съдържанието, предимно за филми. Това субтитриране в момента е малко, има да се работи допълнително върху него, тъй като практиката в момента е филмите да се дублират. Те и за широката аудитория са по-лесни за възприемане така, а пък от друга страна и за хората с увредено зрение също е по-подходящо по този начин. Получава се едно наслагване на едновременно дублиране и субтитриране, заради това по принцип посоката, в която трябва да се работи, е да има възможност субтитрите да бъдат получавани при поискване. Това, обаче, изисква ангажименти и някакви действия от страна на платформените оператори, пренастройване на сет-топ боксове или нови такива, за момента един относително малък процент от платформените оператори предоставят тази функционалност. Но се надяват да се върви в правилната посока и това да се развива.

По отношение на актуално-публицистичните предавания и новини това, което се прави в момента, е големите медии са тези, които са и по силата на Закона за радиото и телевизията задължени, да предоставят жестомимичен превод на поне една емисия новини. Други по-малки медии с информационен профил предоставят скрол текст, който върви с кратко описание на новината, и така идеята е постепенно това съдържание да се увеличава, да става достъпно не само в самата медия, а и в дигиталната среда.

Относно зададения въпрос как стоят нещата за медиите финансово, от членовете на АБРО е известно, че това не е съвсем евтино да се направи, затруднение е, всички имат най-доброто желание и разбирането за това, че то е нещо необходимо, но това може да става постепенно. Защото относително малък е аудиторният дял на хората, които имат увреден слух или пълна загуба на слух, а за търговските медии източникът на приходите е рекламата, тя се мери по аудиторен дял, така че това стои пред Асоциацията като въпрос, и се търсят начини за решаването му.

СЕМ ще продължи работата си по изпълнение на изискванията на чл. 8а от Закона за радиото и телевизията, в сътрудничество с институции и неправителствени организации на хората с увредено зрение или слух, за да стават все по-достъпни за тях програмите и услугите на медийните доставчици.

Отчетът е приет на заседание на Съвета за електронни медии на 15.12.2022 г.